

ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ

до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій»

11 жовтня 2017 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» від 03.10.2017 № 2148-VIII (далі - Закон № 2148).

Мета цього закону - проведення пенсійної реформи в Україні, уніфікація звітності щодо збору на пенсійне страхування та єдиного соціального внеску, а також посилення контролю за їх сплатою.

Цим Законом внесені суттєві зміни до діючого законодавства, які безпосередньо стосуються нотаріусів України.

1. Закон України «Про нотаріат» (далі - Закон).

Стаття 8 Закону була доповнена частиною чотирнадцятою наступного змісту:

«Довідки про суму нотаріально посвідчених договорів, які необхідні виключно для перевірки дотримання законодавства з питань сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, надаються нотаріусом протягом 10 робочих днів на обґрунтовану письмову вимогу органів Пенсійного фонду України».

Ці зміни діють з **11 жовтня 2017 року**.

Необхідно звернути увагу, що відповідно до статті 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (стаття 19 Конституції України).

Указом Президента України від 06 квітня 2011 року № 384/2011 затверджено Положення про Пенсійний фонд України, відповідно до якого Пенсійний фонд України у своїй діяльності керується Конституцією України та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства соціальної політики України, іншими актами законодавства України, а також дорученнями Президента України та Міністра.

Згідно з цим Положенням, Пенсійний фонд України для виконання покладених на нього завдань має право одержувати в установленому законодавством порядку безоплатно від міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування необхідні для виконання покладених завдань інформацію, документи і матеріали, зокрема від органів статистики - статистичні дані.

23 липня 2014 року Кабінетом Міністрів України була прийнята Постанова № 280 «Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України», в якій також не зазначено про право Пенсійного фонду України звертатися із запитами до самозайнятих осіб, зокрема нотаріусів.

Відповідно до пункту 9 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 2148, Кабінет Міністрів України зобов'язаний у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

Таким чином, нотаріус може надавати на обґрунтовану письмову вимогу органів Пенсійного фонду України інформацію про суму договорів купівлі-продажу, які були посвідчені після 11 жовтня 2017 року, з урахуванням внесення відповідних змін до нормативно-правових актів щодо наділення Пенсійного фонду України повноваженнями на звернення із запитами до самозайнятих осіб.

2. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI (далі – Закон № 2464).

Внесені зміни починають діяти з **01 січня 2018 року.**

Підпункт 4 статті 1 Закону № 2464 викладений в наступній редакції: «максимальна величина бази нарахування єдиного внеску - максимальна сума доходу застрахованої особи на місяць, що дорівнює п'ятнадцяти розмірам мінімальної заробітної плати, встановленої законом, на яку нараховується єдиний внесок». Фактично розмір єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ) суттєво збільшиться.

Також **внесені зміни до пункту 4 статті 4 Закону № 2464**, в якій зазначено про звільнення від сплати за себе єдиного внеску фізичних осіб – підприємців та членів фермерського господарства, якщо вони отримують пенсію за віком або є особами з інвалідністю, або досягли віку, встановленого статтею 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", та отримують відповідно до закону пенсію або соціальну допомогу. Проте, до цього переліку не включені самозайняті особи, тобто нотаріуси – пенсіонери або нотаріуси з інвалідністю, в яких залишається обов'язок щодо сплати ЄСВ на відміну від інших платників.

Ця норма порушує головний припис Конституції України: усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Також внесені зміни до статті 9 Закону № 2464.

Платники єдиного внеску (нотаріуси) зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний квартал, до 20 числа місяця, що настає за кварталом, за який сплачується єдиний внесок.

При цьому не було внесено змін до пункту 2 статті 7: базою нарахування ЄСВ залишилась сума доходу (прибутку), отриманого від нотаріальної діяльності, що підлягає обкладенню податком на доходи

фізичних осіб, тобто сума доходу, яка отримана нотаріусом за календарний рік.

Такі щоквартальні платежі ЄСВ можуть носити тільки авансовий характер і сплачуватися з урахуванням пп. 2 ч. 2 п.1 статті 9 Закону № 2464: у разі якщо таким платником не отримано дохід (прибуток) у звітному кварталі або окремому місяці звітного кварталу, такий платник зобов'язаний визначити базу нарахування, але не більше максимальної величини бази нарахування ЄСВ, та не меншою за розмір мінімального страхового внеску.

Нотаріальною палатою України готується законопроект щодо внесення змін до статей 4, 9 Закону № 2464, а також відповідне звернення до Конституційного суду України.

3. Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26.06.1997 № 400/97-ВР (далі - Закон № 400/97 та збір ПФ).

Законом № 2148 пункт 9 статті 1 Закону № 400/97 доповнено абзацом третім – шостим (зазначені зміни набули чинності з 11 жовтня 2017 року), а саме:

«Нотаріальне посвідчення договорів купівлі-продажу нерухомого майна здійснюється за наявності документального підтвердження сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу нерухомого майна.»

Необхідно зазначити, що абзац 1 п. 9 статті 1 Закону № 400/97 не зазнав змін, а тому пільга щодо сплати збору ПФ збереглася.

Не є платниками збору ПФ державні підприємства, установи і організації, що придбавають нерухоме майно за рахунок бюджетних коштів, установ та організацій іноземних держав, що користуються імунітетами і привілеями згідно із законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також громадяни, які придбавають житло і перебувають у черзі на одержання житла або придбавають житло вперше.

«Суми збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу нерухомого майна сплачуються платниками цього збору за місцем розташування державної нотаріальної контори або робочого місця приватного нотаріуса.»

Нотаріуси щокварталу, до 20 числа місяця, що настає за звітним кварталом, подають до органів Пенсійного фонду України за місцем розташування державної нотаріальної контори або робочого місця приватного нотаріуса звіт про укладені договори купівлі-продажу нерухомого майна, включаючи інформацію про вартість такого майна та суму сплаченого збору на обов'язкове державне пенсійне страхування в порядку та за формою, визначеними Кабінетом Міністрів України.»

Як вже зазначалось, ці норми діють з 11 жовтня 2017 року, а відповідно до 20 січня 2018 року нотаріуси зобов'язані подати зазначений звіт.

Станом на сьогодні з цього приводу виникає декілька проблем.

По-перше, відсутня затверджена Кабінетом Міністрів України форма звіту та порядок його подання.

Прикінцевими та перехідними положеннями Закону № 2148 встановлений термін у три місяці для приведення підзаконних та нормативних актів у відповідність до цього Закону.

Однак, є вірогідність, що така форма звіту і не буде затверджена вчасно. Вважаємо, що в такому випадку необхідно буде подати звіт в довільній формі, за аналогією з інформацією по ПДФЛ, за місцем розташування державної нотаріальної контори або робочого місця приватного нотаріуса.

По-друге, є питання щодо подання звітності приватними нотаріусами. Відповідно до статті 20 Закону № 2464 відомості про фізичних осіб - підприємців та осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, подаються безпосередньо зазначеними особами. **Взяття на облік платників єдиного внеску** здійснюється контролюючим органом **за місцем проживання** такої особи згідно з наказом Міністерства фінансів і зборів «Про затвердження Порядку обліку платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та Положення про реєстр страхувальників» від 24.11.2014 № 1162.

Наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1588 «Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів» встановлено, що облік фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, у контролюючих органах здійснюється з урахуванням такого: якщо робоче місце нотаріуса знаходиться на території іншої адміністративно-територіальної одиниці, ніж місце його постійного проживання, то нотаріус повинен стати на облік за неосновним місцем обліку в податковій інспекції за місцезнаходженням свого робочого місця відповідно до розділу IV Податкового кодексу України.

Таким чином, приватний нотаріус, який має місце проживання та робоче місце (контору) у різних районах міста або області, має і два місця реєстрації: в органах пенсійного фонду – за місцем проживання, а в податкових органах – за місцем розташування нотаріальної контори. А відповідно, подання звіту до органів Пенсійного фонду України за місцем розташування робочого місця приватного нотаріуса, як це визначено Законом № 400/97, неможливо, оскільки нотаріус може перебувати на обліку в іншому управлінні Пенсійного Фонду України.

Також необхідно зазначити, що ані Закон № 400/97, ані Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» не передбачають відповідальності за неподання звіту про укладені договори купівлі-продажу нерухомого майна, а норми Податкового Кодексу України не регулюють

питання зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій (п. 1.3 ст. 1).

Стаття 165.1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) передбачає відповідальність за неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування або подання недостовірних відомостей, іншої звітності та відомостей, передбачених законами України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" і "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"

А подання звітів нотаріусами передбачено Законом України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування», тобто норми статті 165.1 КУпАП на нотаріусів не розповсюджуються.

25 жовтня 2017 року

***Комісія Нотаріальної палати України з
аналітично-методичного забезпечення
нотаріальної діяльності***